

УПУТСТВО ЗА УВОЂЕЊЕ РОДНО ОДГОВОРНОГ БУЏЕТИРАЊА

Република Србија је посвећена континуираном подизању квалитета управљања јавним финансијама које ефективно одговарају на потребе свих њених грађана и грађанки.

Родно одговорно буџетирање доприноси побољшању ефективности и транспарентности буџета и омогућава бољи увид у користи које жене и мушкарци имају од буџетских политика.

Буџетски корисници обухваћени Планом подељени су у две групе.

Прву групу чини 48 корисника буџетских средстава (Табела 1), који треба да раде на даљем унапређењу родне равноправности у оквиру своје надлежности, а у складу са релевантим националним секторским политикама и политикама у области родне равноправности, као и у складу са родним анализама у областима у којима су сачињене. Додатно, постојеће РОБ циљеве и показатеље потребно је даље унапређивати на основу искуства у досадашњој примени.

Другу групу чини 3 корисника буџетских средстава (Табела 2), који у својим финансијским плановима за 2023. годину треба да:

- формулишу јасан циљ који доприноси унапређењу родне равноправности и уклањању родних стереотипа у одговарајућим програмима;
- формулишу бар једну програмску активност у оквиру програма која ће допринети постизању циља унапређења равноправности између жена и мушкараца у одговарајућем програму;
- све показатеље који се односе на лица разврстају на жене и мушкарце, односно девојчице и дечаке.

С обзиром на то да се родно одговорно буџетирање уводи постепено, важно је да критеријуми за избор РОБ циљева буду уједначени и усаглашени. У овом упутству утврђују се смернице за одговарајућу примену овог алата.

КОРАЦИ

Корисници буџетских средстава приликом планирања полазе од важеће организационе и функционалне структуре, као и надлежности корисника према Закону о министарствима. Затим, корисник средстава укршта своје програмске циљеве и планиране приоритете који се тичу родне равноправности са препознатим приоритетима у Националној стратегији за родну равноправност и припадајућем акционом плану, као и у другим доступним релевантним родним анализама и студијама.

Уколико не постоје већ доступни одговарајући подаци о изворима, узроцима, последицама и опсегу родне неравноправности у ресору који буџетски корисник покрива, потребно је предвидети израду родне анализе. У овом случају то ће бити и РОБ иницијатива која ће се предложити у буџету за 2023. годину.

Пример приказивања израде родне анализе у буџету:

МИНИСТАРСТВО ДРЖАВНЕ УПРАВЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ
Програм: 0607 - Систем јавне управе
Програмска активност: 0009 - Администрација и управљање

Циљ 1: Утврђивање приоритета за успостављање родне равноправности

Назив индикатора	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљна вредност у 2018. год.	Циљна вредност у 2019 год.	Циљна вредност у 2020. год.
1. Израда секторске родне анализе <i>Извор верификације: Координационо тело за родну равноправност</i>	број	2017	0	1	0	0

Родна анализа обухвата поступак прикупљања, анализе и тумачења родно сензитивних података у одређеној области, ради бољег разумевања препрека у остваривању родне равноправности која је дефинисана законом у пракси, укључујући препреке у приступу јавним услугама или јавним добрима, нераздевање различитих потреба и приоритета које одређене полне, старосне, образовне и друге карактеристике имају и на које буџетски корисник одговара својим политикама и програмима.

Родна анализа треба да послужи усвајању стратешког приступа у отклањању родних неравноправности, односно улагању у оне приоритете у датој области или ресору, где ће програми који се финансирају остварити највећи помак у отклањању неравноправности.

Препорука је да се родна перспектива уводи прво тамо где је највећи допринос родној равноправности, на основу родне анализе, односно доступних статистичких и аналитичких података, најјачи ефекат на отклањање неравноправности и побољшање квалитета живота циљаних група жена или мушкараца, девојчица или дечака, уклањање родно заснованих неравноправности и неједнаког приступа ресурсима, услугама и шансама.

Када је програмски приоритет изабран, буџетски корисник се опредељује за начин на који ће увести родно одговорно буџетирање. Могући су следећи начини:

1. Уродњавање или интеграција родне равноправности у програме;
2. Посебна мера или афирмативна акција;
3. Редовна програмска активност, при чему су показатељи сада доступни по полу.

ПОКАЗАТЕЉИ

Родно сензитивни показатељи треба да мере циљ, односно све његове битне димензије. Где год је могуће, родно сензитивни показатељи треба да прате суштинску промену која води ка жељеном циљу који доприноси родној равноправности. Ако то није могуће, мерити утицај програма на жене и на мушкарце. У најмање пожељној варијанти, показатељи ће мерити обухват жена и мушкараца програмом.

Приликом описа сврхе програма потребно је навести и утицај на унапређење родне равноправности, укратко описати логику интервенције и навести користи програма за жене и/или за мушкарце. Такође је потребно сагледати полазно стање на основу садашњих података и укратко описати шта је проблем из угла родне неравноправности и како изгледа успех, односно промењена ситуација. Неопходно је навести и све изворе података и анализе које су коришћене у аналитичком процесу. Уколико подаци који су потребни за родну анализу нису доступни, навести да ће 2023. година послужити за прикупљање почетних података.

Приликом навођења правног основа потребно је навести законе из области родне равноправности: Закон о родној равноправности („Службени гласник РС”, број: 52/21), Закон о забрани дискриминације („Службени гласник РС”, бр. 22/09 и 52/21) и др.

Приликом описа програма и образложења кључних активности и услуга које се спроводе, односно пружају, обавезно навести и активности/услуге које ће буџетски корисник спровести/пружити ради остваривања циља у коме је дефинисана родна компонента.

Постоје различити начини за „уродњавање”, односно укључивање родне перспективе у циљеве и показатеље у оквиру програмске структуре:

1. Постављање посебног циља за жене или мушкарце са циљем смањења неравноправности

Ово решење је пожељно тамо где се планира посебна, афирмативна мера која за циљ има смањење или уклањање неравноправног положаја одређене групе. Пример овакве, циљане интервенције могао би да се нађе у програмима за развој женског предузетништва, циљаним субвенцијама у пољопривреди на секторе у којима су жене заступљеније, нпр. ратарство, или

укључивање жена у ИКТ, тј. тамо где се издвајају наменска средства која су усмерена на одређену групу за коју постоје докази да је мање заступљена, у горем положају, или се суочава са додатним баријерама у приступу.

Пример 1

Циљ 1	Повећати заступљеност жена уписаних на СТЕМ смерове				
Индикатор 1.	Назив: Стопа жена уписаних на СТЕМ смерове	Базна вред.	2019	2020	2021
	Коментар:				
Индикатор 2.	Назив: Стопа мушкараца уписаних на СТЕМ смерове	Базна вред.	2019	2020	2021
	Коментар:				

Пример 2

Циљ 1	Повећати заступљеност мушкараца који користе одсуство ради бриге о деци				
Индикатор 1.	Назив: Стопа мушкараца који користе одсуство ради бриге о деци	Базна вред.	2019	2020	2021
	Коментар:				
Индикатор 2.	Назив: Стопа жена које користе одсуство ради бриге о деци	Базна вред.	2019	2020	2021
	Коментар:				

2. Узимање у обзир питања рода

Узимање у обзир питања рода тамо где, на основу постојећих анализа, већ имамо доказе о томе да је неопходно да се пажња усмери на родне аспекте проблема који решавамо. Нпр. питање безбедности у саобраћају има веома изражену родну димензију која се често игнорише, као и спречавање ширења ХИВ/АИДС-а или рака грлића материце.

Пример 3

Циљ 1	Развити родно осетљив приступ безбедности у саобраћају				
Индикатор 1.	Назив: Број студија о родним аспектима безбедности у саобраћају	Базна вред.	2019	2020	2021
	Коментар:				
Индикатор 2.	Назив: Број родно осетљивих мера у Годишњем плану безбедности	Базна вред.	2019	2020	2021
	Коментар:				

3. Диференцирање циљева и показатеља тако да се експлицитно односе на жене и мушкарце

Где год се циљ односи на лица, грађане или запослене, интервенција подразумева експлицитно навођење чињенице да се циљ заправо односи на мушкарце и жене, грађанке и грађане, девојчице и дечаке и сл.

У том случају показатељи треба да буду разложени по полу и другим релевантним демографским карактеристикама које су битне за родну анализу или анализу ефеката политика уопште. Напомена: добра је пракса да се паралелно изражава и апсолутна вредност (број) уз проценат, тамо где је јединица мере иначе изражена у %.

Пример 4

Циљ 1	Повећати запосленост незапослених жена и мушкараца кроз укључивање у мере активне политике запошљавања				
Индикатор 1.	Назив: Стопа запослености жена	Базна вред.	2019	2020	2021
	Коментар:				

Индикатор 2.	Назив: Стопа запослености мушкараца	Базна вред.	2019	2020	2021
	Коментар:				

ПРИМЕРИ у буџету РС за 2020. годину

ДРЖАВНА РЕВИЗОРСКА ИНСТИТУЦИЈА

ПРОГРАМ: 2304 - Ревизија јавних средстава

Циљ 2: Објективно извештавање Народне Скупштине Републике Србије и свих заинтересованих страна о примени родно одговорног буџетања

Назив индикатора	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљна вредност у 2020. год.	Циљна вредност у 2021. год.	Циљна вредност у 2022. год.
1. % обављене ревизије увођења и примене родно одговорног буџетирања код буџетских корисника обухваћених годишњим Програмом Државне ревизорске институције <i>Коментар: Објективно извештавање Народне Скупштине Републике Србије и свих заинтересованих страна о примени родно одговорног буџетирања</i> <i>Извор верификације: Извештај о раду Државне ревизорске институције, http://www.dri.rs/cir/dokumenti.html</i>	%	2017	0	100	100	100

МИНИСТАРСТВО РУДАРСТВА И ЕНЕРГЕТИКЕ

ПРОГРАМ: 0501 - Планирање и спровођење енергетске политике

Програмска активност: 0002 – Електро енергетика, нафта и природни гас и системи даљинског грејања

Циљ 4: Утврђивање приоритета за унапређење родне равноправности у сектору рударства и енергетике

Циљ 4: Утврђивање приоритета за унапређење родне равноправности у сектору рударства и енергетике Назив индикатора	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљна вредност у 2020. год.	Циљна вредност у 2021. год.	Циљна вредност у 2022. год.
1. Израђен акциони план на основу родне анализе <i>Извор верификације: мре</i>	0/1	2018	0	0	1	0
2. Израђена родна анализа сектора и дефинисани приоритети на период од 3 године <i>Извор верификације: мре</i>	0/1	2018	0	1	0	0

СМЕРНИЦЕ ЗА УВОЂЕЊЕ РОДНО ОДГОВОРНОГ БУЏЕТИРАЊА НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ

У оквиру спровођења реформе јавних финансија започет је процес унапређења програмског модела буџета кроз увођење принципа родно одговорног буџетирања у буџетски процес. До 2024. године предвиђено је да се заокружи процес постепеног увођења родно одговорног буџетирања за све буџетске кориснике на свим нивоима власти, сходно члану 16. став 1. Закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему („Службени гласник РС”, бр. 103/15, 72/19 и 149/20), путем плана његовог постепеног увођења који доноси покрајински секретаријат за финансије, односно надлежни орган јединице локалне самоуправе.

Имајући у виду наведену законску одредбу потребно је да надлежни орган локалне власти на годишњем нивоу донесе план за увођење родно одговорног буџетирања којим ће одредити кориснике буџетских средстава који ће у својим финансијским плановима дефинисати најмање један родно одговоран циљ и одговарајуће показатеље који адекватно мере допринос циља унапређењу равноправности између жена и мушкараца, у оквиру једног или више програма или програмских активности.